

Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi¹

 Ahmet Naci ÇOKLAR

Necmettin Erbakan Üniversitesi

ahmetcoklar@hotmail.com

 Yusuf DİNÇ

Necmettin Erbakan Üniversitesi

yusuftr0420@gmail.com

Makale Türü:	Araştırma	Gönderilme Tarihi:	22/08/2021
Kabul Tarihi:	10/11/2021	Yayınlanma Tarihi:	01/12/2021

Makale Bilgileri

ÖZET

Anahtar Kelimeler:

Uzaktan eğitim,
Öğrenme tercihi,
Öğretmen adayı,
Tercih nedenleri

Formal ve informal anlamda uzaktan eğitimin kullanımı her geçen gün artmaktadır. Bu artışta internet ve teknolojiadaki gelişmelerin etkisi vurgulanabilir. Özellikle pandemi dönemi de bu kullanımı artırmıştır. Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının uzaktan eğitim tercihlerini etkileyen faktörleri belirlemektir. Nitel bir araştırma olan bu çalışma, olgubilim desenindedir. Bu kapsamda 2018-2019 eğitim öğretim yılında eğitim fakültesinde öğrenim gören ve formal veya informal uzaktan eğitim deneyimi olan 132 öğretmen adayından yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veri toplanmış, veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Öğretmen adayları deneyimleri doğrultusunda uzaktan eğitimin en çok zaman tasarrufu, mekandan bağımsızlık, ders saatinde esneklik, ekonomiklik gibi avantajları olduğunu ifade etmişlerdir. Olası sorunlar veya getirdikleri eleştiriler ise teknik içerikli, eğitsel içerikli ve sistem kaynaklı sorunlar olarak gruplanabilir. Uzaktan eğitim sistemlerini kullanım konusunda tercihlerini etkileyen en önemli faktörler ise alanında uzman eğiticiler ile etkili ve uygulamalı bir anlatım en çok ifade edilen tercihler olmuştur. Bunları zengin etkileşim, teknik destek, materyallerin güncelliği, kontrol mekanizması gibi çok sayıda faktör takip etmiştir. Araştırma, uzaktan eğitim konusunda uygulamaya yönelik önemli bulgular içermektedir.

¹ Bu çalışma, Prof. Dr. Ahmet Naci ÇOKLAR danışmanlığında Yusuf DİNÇ tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Çoklar, A. N., & Dinç, Y. (2021). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim tercihlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 289-312.

<https://dx.doi.org/10.30855/gjes.2021.07.03.004>

Dergi Web Sayfası: <http://dergipark.gov.tr/gebd>

Determining the Factors Affecting Teacher Candidates' Distance Education Preferences

Article Info

Keywords:
Distance learning,
Learning preferences,
Teacher candidates,
Reasons for preference

ABSTRACT

The use of distance education in formal and informal terms increases day by day. The effect of internet and technology developments can be emphasized in this increase. The pandemic period significantly has increased this use. This research aims to determine the factors affecting the distance education preferences of pre-service teachers. This study, which is qualitative research, is in the phenomenology research design. In this context, data were collected with a semi-structured interview form from 132 teacher candidates who studied at the faculty of education in the 2018-2019 academic year and had formal or informal distance education experience. The data were analyzed with content analysis. In line with their experiences, teacher candidates stated that distance education has the most advantages, such as time-saving, independence from space, flexibility in course hours, and economy. Possible problems or criticisms they bring can be grouped as technical, educational, and system-based problems. The most critical factors affecting their preferences in distance education systems were the most expressed preferences with an effective and applied lecture with expert trainers. These were followed by many factors such as rich interaction, technical support, the modernity of materials, and control mechanism. The research contains significant practical findings on distance education.

GİRİŞ

Eğitim faaliyetlerinin uygulanmasında farklı stratejiler bulunmaktadır. Yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitim bu stratejiler arasında önemli bir yere sahiptir. Özellikle eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak adına uzaktan eğitim önemli bir kavram olarak ifade edilebilir. Uzaktan eğitim öğretmen ve öğrencinin fiziksel olarak aynı kapalı alanda bulunmasına gerek olmaksızın öğretme-öğrenme etkinliklerinin düzenlenip yürütülmesidir (Demir, 2014). Başka bir tanıma göre uzaktan eğitim: belli merkezlerden yönetilen bireysel olarak öğrenmeyi amaçlayan, içeriklerin öğrenenlere özel olarak hazırlanan araçlarla ve çoklu ortamlar yoluyla iletildiği öğretim yöntemidir (Banar ve Fırat, 2015).

Uzaktan eğitim, başlangıçta geleneksel eğitim programına takviye olarak ortaya konulmuş, sonradan ise eğitim alanında çokça rağbet gören bir program olmuştur. Özellikle açık öğretim ve yükseköğretim düzeyinde bir seçenek olarak kabul gören uzaktan eğitim uygulamaları, son dönemde yaşanan COVID-19 küresel salgını döneminde ise dünya genelinde ve farklı eğitim kademelerinde uygulanmıştır (Schneider ve Council, 2021). Bu dönemde gerçekleştirilen uzaktan eğitim uygulamaları eleştirilmesine karşın (Lassoued, Alhendawi ve Bashitialshaaer, 2020) uzaktan eğitimin öğrenciden öğretmene, veliden yöneticilere kadar geniş bir kitle tarafından deneyimlendiği, öneminin arttığı ve sağladığı avantajların somut hale geldiği görülmektedir (Unger ve Meiran, 2020). Bunun yanı sıra geleneksel olarak kabul gören ve artan

eğitim talebinin geleneksel eğitim ile karşılanamaması ve televizyon, bilgisayar gibi teknolojilerin yanı sıra farklı alanlarda yaşanan gelişmelerin de uzaktan eğitim sürecinin önem kazanmasında etkisi olmuştur (İşman, 2011). Mektupla başlayan uzaktan eğitim sürecinin, dönemin içinde bulunduğu bilimsel ve teknolojik gelişmelerden etkilenecek radyo ve televizyon gibi kitlesel yayın araçlarıyla gerçekleştirildiği görülmektedir. Ayrıca birçok alanda uzaktan eğitim uygulamada kullanılmakla birlikte, gelecekte sınıf dışı öğrenme etkinlikleri ve uzaktan eğitim uygulamalarının artacağı, öğretim için geliştirilen teknolojik araç ve uygulamaların daha çok yapay zekâ tabanlı yapılacağı görüşü bulunmaktadır (Öngöz ve Baki, 2010).

Uzaktan eğitim teknolojik gelişmelerin de etkisi ile her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır. Bu yönü ile öncelikli olarak uzaktan eğitimin sağladığı avantajlar ile içerdiği olası dezavantajları incelenmiştir. Uzaktan eğitimin birey yönü ile sağladığı avantajlar; eğitim fırsatı ile zengin eğitim olanakları içeren ve bireyin kendisini özgür ve özel görmek isteyen öğrenciler için bir fırsat sunma (Uşun, 2006), sürekli eğitim imkânı sağlama (Oliveira, Penedo ve Pereira, 2018), her yaş ve gruptan eğitimini tamamlayamayan bireyler için yaşam boyu eğitim fırsatı sunma (Simonson vd., 2011) şeklinde sıralanabilirken, kurum/öğretim kapsamında ise sağladığı avantajlar aynı anda çok sayıda kişiyle eğitim yapabilmek (Özüçelik, 2019), öğretmen-öğrenci etkileşim düzeyini tüm öğrenciler için eşit düzeye taşıma (Uşun, 2006), dijitalleşen bilgi sayesinde bilginin paylaşımının özgür ve rahat bir biçimde gerçekleşmesini sağlama (Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk, 2017) şeklinde ifade edilebilir. Olası dezavantajları açısından incelendiğinde ise birey odaklı olarak sosyal ve psikolojik (asosyallik, akademik sorunlar, çevrenin etkisi vb.) faktörlerin eğitim sürecindeki bireylere olumsuz olarak dönebilmesi (Özüçelik, 2019), öğrenme sürecinde bağlantı, ses ve görüntü gibi sorunların ortaya çıkabilmesi, öğrencilerle birebir ilgilenememe ve öğrencilerin sorularına zamanında cevap verememe gibi problemlerin ortaya çıkabilmesi (Arkorf ve Abaidoo, 2015) bireysel sorunlara örnek olarak ifade verilebilir. Bunun yanında kurum/öğretim kapsamında ise teknolojinin araç olmaktan çıkıp amaç haline gelebilmesi ve bunun neticesinde eğitimin ikinci planda kalabilmesi, sistemin teknolojik altyapısı, örgün eğitim faaliyetlerinin çevrimiçi ortama aktarmada sarf edilen güç, öğretmen ve öğrenci tarafından teknolojinin benimsenmesi ve mezunların yetkinliği gibi unsurların, öğretim teknolojilerinin yükseköğretimle bütünleştirilmesinde önemli sorunların yaşanabilmesi (Surry, Ensminger ve Haab, 2005), uygulamalı eğitimlerde sınırlı kalması (Gunawardena ve McIsaac, 2013), uzaktan eğitim sistem ve materyallerinin hazırlanmasının önemli bir emek ve maliyet gerektirmesi ve finansal sorunlar (Dumford ve Miller, 2018) da öğrenme konusunda ve kurumsal açıdan yaşanabilecek sorunlar olarak örneklendirilebilir.

Uzaktan eğitimin tercihlerini etkileyebilecek deneyim, teknik beceri, sosyal ve teknik destek, altyapı gibi çok sayıda faktör olduğu ifade edilmektedir (Croxtton, 2014; Kauffman, 2015;

Park ve Choi, 2009). Bu bağlamda uzaktan eğitimi ve tercihini etkileyen faktörler genel boyutları ile ele alındığında teknolojik altyapı ve imkanlar (Erturgut, 2010), tesis ve donanım gereksinimleri ile fiziksel mekânlar, foto-grafik ve video-grafik ile yayın sistemleri (Mshvidobadze ve Gogoladze, 2012), uzaktan eğitimin kalitesini belirleyen materyallerin tasarımı (Uşun, 2006), katılımcıların bireysel özelliklerini ele alan cinsiyet, yaş, meslek, medeni durum, iş tecrübesi vb. gibi demografik faktörler (Siddiquei ve Khalid, 2018) şeklinde sıralanabilir. Bu faktörlerin olumlu veya olumsuz yönde uzaktan eğitim süreçlerinde kullanılması öğretmen adaylarının tercihlerini etkileyebilecek önemli faktörlerdir.

Bu yönü ile uzaktan eğitimin planlanmasının önemli olup, öğrenen tercihlerini de kapsayan çok sayıda faktörün planlama sürecinde dikkate alınması gerekir (Simpson, 2008). Planlama sürecinde önemli faktörlerin sağlanamaması nedeniyle çok sayıda öğrenci uzaktan eğitimi bırakmaktadır (Pan ve Shao, 2020; Watts ve Robertson, 2011). Genel anlamda uzaktan eğitim öğrencilerinin okul bırakma oranı, geleneksel eğitimdeki öğrencilere oranla çok daha yüksektir (Moore ve Kearsley, 2011). Uzaktan eğitim alanında okul bırakma oranının %65 civarında olduğu ifade edilmektedir (McCann ve Holt, 2009). Türkiye’de çeşitli kademelerde açık ve uzaktan eğitim alan öğrenci sayısı Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi verilerine göre 2018 yılı itibari ile 3.672.689 olmasına karşın, mezun sayısı sadece 202.449’dur. Bu açıdan bakıldığında öğrencilerin büyük bir kısmının uzaktan eğitimi herhangi bir nedenle bıraktığı söylenebilir. Frydenberg (2007) Kaliforniya Üniversitesi’nin çevrimiçi eğitimine kayıtlı olan ancak belli bir süre sonra bu programı bırakan 476 öğrenciyle yaptığı çalışmada uzaktan eğitimi bırakma nedenleri olarak akademik takvimde yaşanan sorunlar, iş takvimiyle çakışma, tatminsizlik, dersin kalitesi, ödeme problemleri, teknik imkanlar gibi çok sayıda problemi ifade etmektedir. Lee ve Choi (2011) uzaktan eğitimde okul bırakmaya sebep olan faktörleri okuldan ve programdan kaynaklanan faktörler, öğrencinin kişisel özelliklerinden kaynaklanan faktörler, sosyal çevre ve ailevi faktörler şeklinde üç başlık altında toplamıştır.

Uzaktan eğitimde öğrenen tercihlerini etkileyebilecek faktörleri ele alan ilgili araştırmalar da incelenmiştir. Gök (2017) yaptığı araştırma sonucunda Türkiye’deki uzaktan eğitim kurumlarındaki hizmet kalitesini oluşturan boyutlardan en önemlisinin erişilebilirlik olduğunu, bunu sırası ile e-öğrenme ortamı, güven ve heveslilik boyutlarının takip ettiğini ifade etmiştir. Esgice (2015) öğrenenlerin uzaktan eğitimi bırakma nedenlerini araştırdığı çalışmada öğrenim görülen programın ücretini ödemekte zorlanma, internet üzerinden verilen eğitime uyum sağlayamama, basılı ders materyali ihtiyacı ve sınavlardaki teknik sorunlar, başarısızlık kaygısı ve kişisel kariyer hedefinin olmaması, iş ve aile sorumlulukları ile çevresel durum ve şartlardan kaynaklanan sebeplerin okul bırakmayı etkileyen en önemli faktörler olduğunu belirtmiştir. Yetik (2018) ise uzaktan eğitim ortam tasarımlarında cihaz tipinden, bireysel ve sosyal öğrenme

ortamını sağlamaya, ölçme-değerlendirme hizmetlerinde kaliteyi sağlamadan her zaman ve her yerden erişim fırsatı sunmaya kadar çok sayıda faktörün önemli olduğunu belirtmiştir.

Öğretmen adayları ile yapılan uzaktan eğitime yönelik çalışmalar incelenmiştir. Karatepe, Küçükgençay ve Peker (2020) araştırma sonucu olarak uzaktan eğitim alan öğretmen adaylarının senkron derslere karşı olumsuz tutum içinde olduklarını, gelecekte çevrim içi uzaktan eğitim verme konusunda isteksiz olduklarını, kendilerini yeterli görmediklerini ve çevrim içi derslerin eğitimin geleceği olduğuna inanmadıklarını ifade etmişlerdir. Yılmaz ve Güven (2015) öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik algılarını araştırdıkları çalışmalarında öğretmene ulaşamama, teknik problemler yaşama gibi sorunların ifade edildiği, buna karşın katılımcılara uzaktan eğitim uygulamaları hakkında bilgi verme, farklı iletişim fırsatları sunma, teknik destek hizmeti verme gibi öneriler getirildiği görülmüştür. Benzer şekilde Hamutoğlu, Gültekin ve Savaşçı (2019) uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik öğretmen adaylarının anında dönüt alamama, karmaşık, öğrenenler arası etkileşimde denetimin olmaması gibi denetimler olmamasını eleştirdiklerini ifade etmiştir. Bu açıdan gelecekte giderek önemi artan uzaktan eğitim uygulamalarını ve bu uygulamaları gerçekleştirecek öğretmen adaylarının uzaktan eğitimi iyileştirmeye yönelik görüşleri önemli görülerek araştırılmıştır.

Uzaktan eğitim tercihlerinin uzaktan eğitimin kalitesini artırmaya ek olarak, yaşanan bırakma oranının düşürülmesinde önemli katkısı olacağı düşünülmektedir ve araştırmayı önemli kılan bir faktör olarak ifade edilebilir. Uzaktan eğitim süreçlerinde eğitim süreçlerine yön veren bireyler olarak öğretmenlerin uzaktan eğitimin kalitesini belirleyen önemli rolleri bulunmaktadır (Hung, 2016; Pan ve Shao, 2020). Nitekim öğretmen yetiştirme sürecinde öğretmen adayları eğitim programı dahilinde açık ve uzaktan öğrenme (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2018) dersine ek olarak, eğitim süreçlerinde formal veya formal olmayan şekilde uzaktan eğitim uygulamalarını gerçekleştirmektedir. Bu açıdan geleceğin öğretmenleri olarak öğretmen adaylarının uzaktan eğitim tercihlerini etkileyen faktörler önemli görülerek araştırılmıştır. Araştırma sonuçları uzaktan eğitim tercihlerine yönelik yeni çalışmaları geliştirebilmesi açısından da önemli olarak ifade edilebilir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri ile uzaktan eğitim tercihlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda aşağıdaki alt amaçlara yanıtlar aranmıştır.

1. Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sistemlerine yönelik deneyimleri doğrultusunda sağladığı avantajlara yönelik görüşleri nedir?

2. Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sistemlerinde yaşadıkları sorunlar ve getirdikleri eleştiriler nelerdir?
3. Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sistemlerinde tercihlerini etkileyen faktörler nelerdir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcıları, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizi bilgileri verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

Araştırmanın amacına yönelik olarak, nitel araştırma yöntemlerinden, olgu bilim deseni kullanılmıştır. Olgu bilim deseni, aslında farkında olunan ama derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanmaktadır. Olgular, yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar olabilir. Bireylerin bir olguya ilişkin algularını ve yüklediği anlamları ortaya çıkartmayı amaçlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Araştırmada olgu bilim deseni, öğretmen adaylarının uzaktan eğitim tercihlerini etkileyen faktörlere yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak için seçilmiştir.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını 2018-2019 eğitim öğretim yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinde eğitim görmekte olan ve farklı bölümlerde okuyan son sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme yöntemi amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitleme örneklemedir. Maksimum çeşitleme örneklemedeki amaç, probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017). Araştırmanın amacı kapsamında, farklı bölümlerde okuyan son sınıf öğretmen adaylarıyla uygulama yapılmak istendiği için maksimum çeşitleme örnekleme yöntemi seçilmiştir. Bu kapsamda ilgili fakülte'deki son sınıf öğrencisi bulunan on bir farklı bölümden, uzaktan eğitim şeklinde formal veya formal olmayan türde eğitim aldığını ifade eden öğrenciler araştırmaya dahil edilmiş, gönüllü katılmayı kabul eden toplam 132 son sınıf öğrencisi öğretmen adayından veri toplanmıştır. Tablo 1'de araştırmaya katılan öğretmen adaylarının bilgileri verilmiştir.

Tablo 1.
Öğretmen Adaylarının Demografik Özelliklerine Ait Bilgiler

Demografik Özellikler		f	%
Cinsiyet	Kadın	89	67,4
	Erkek	43	32,6
Bölüm	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	17	12,9
	İngilizce Öğretmenliği	15	11,4
	Sınıf Öğretmenliği	13	9,8
	Matematik Öğretmenliği	8	6,1
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	12	9,1
	Kimya Öğretmenliği	8	6,1
	Müzik Öğretmenliği	8	6,1
	Özel Eğitim Öğretmenliği	9	6,8
	Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenliği	12	9,1
	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	30	22,7
Uzaktan Eğitim Konusunda Bir Eğitim Alma Durumu	Eğitim Alanlar	64	48,5
	Eğitim Almayanlar	68	51,5
Toplam		132	100

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre; %67.4 (89 kişi)'si kadın ve %32.6 (43 kişi)'ü erkektir. Okudukları bölümlere göre; %12,9'u (17 kişi) rehberlik ve psikolojik danışmanlık, %11.4'ü (15 kişi) İngilizce öğretmenliği, %9,8'i (13 kişi) sınıf öğretmenliği, %6.1'i (8 kişi) matematik öğretmenliği, %9.1'i (12 kişi) sosyal bilgiler öğretmenliği, %6,1'i (8 kişi) kimya öğretmenliği, %6.1'i (8 kişi) müzik öğretmenliği, %6,8'i (9 kişi) özel eğitim öğretmenliği, %9,1'i (12 kişi) okul öncesi eğitimi öğretmenliği ve %22.7'si (30 kişi) bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi öğretmenliğidir. Uzaktan eğitime yönelik eğitim alma durumuna göre; %48,5'i (64 kişi) uzaktan eğitime yönelik eğitim almadığını belirtirken, %51,5'i (68 kişi) uzaktan eğitime yönelik eğitim aldığını belirtmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın katılımcılarını oluşturan öğretmen adaylarından görüş alabilmek için açık uçlu soru formundan faydalanılmıştır. Açık uçlu soru formu alanyazında "open-ended survey" veya "open ended questions" isimleriyle anılan ve nitel çalışmalarda veri toplama maksadıyla kullanılan teknikler arasındadır. Açık uçlu sorular, nitel araştırmalarda da kullanılan, kullanıcı yanıtlarının görüşmede sözlü şekilde ifadesine benzer şekilde yazılı olarak boşluklara yazdırılması esasına dayanan bir veri toplama tekniğidir (Rubin & Babbie, 2009). Görüşmede olduğu gibi bu yöntemde de katılımcılardan sorulara yanıt vermesi beklenmektedir. Ancak

görüşmeden farklı olarak yanıtlar sesli olarak değil yazılı olarak verilmektedir (Creswell, 2014). Araştırmacıların hazırladığı açık uçlu sorular, bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi ve eğitim bilimleri alanında görev yapan iki uzman tarafından seviye, kapsam, içerik ve dil açısından kontrol edilmiştir. Öneriler doğrultusunda ifadelerde düzeltmeler yapılmış, üç öğretmen adayına uygulanarak geçerliği kontrol edilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Bu araştırma, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunun 18.12.2020 tarihli 2020/167sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür. Araştırma verileri 2018-2019 eğitim yılı Mayıs ayı içerisinde, araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi tüm bölümleri ders programları alınarak, son sınıflarındaki öğrencilerin uygulama planı belirlenmiştir. Geliştirilen ölçme aracı yeterli miktarda çoğaltılarak sadece katılımcıların olduğu bir sınıfta, uzaktan eğitim deneyimi olduğunu ifade eden ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğretmen adaylarına, araştırmanın amacı ve konusu ile ilgili bilgilendirme yapılmış ve yönlendirme yapılmadan veriler toplanmıştır. Verilerin toplanması ortalama olarak 15 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amacına yönelik olarak, elde edilen verilerin analizinde nitel analiz tekniklerinden olan “içerik analizi” kullanılmıştır. Bu analizin amacı, elde edilen verilerin araştırma kapsamındaki kavramalara ve ilişkilere ulaşılmasını sağlamaktır. Buna göre, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek, bunların okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlanmasını sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

İçerik analizi Saban (2008) tarafından kullanılan analiz aşamaları kullanılarak yapılmış olup, veriler nitel veri analiz programı MAXQDA 12 kullanılarak elde edilen verilerin kod haritası diyagramla oluşturulmuştur. Bu aşamalar aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir:

- **Kodlama Ayıklama Aşaması:** Katılımcıların görüşme sorularına verdiği cevapların niteliğine bakılarak, araştırmanın amacına uygun verilen bulgular kodlanmış, taşımayanlar ise ayıklanmıştır. Bu aşamadan sonra, elde edilen veriler araştırmanın daha anlaşılır yorumlanabilmesini sağlamıştır.
- **Derleme Aşaması:** Elde edilen geçerli veriler Microsoft Office Word Belgesi'ne aktarılmıştır. Saban'a (2008) göre, verilerin belli bir kategori altında toplanmasında bir başvuru kaynağı olarak kullanmak ve bu araştırmanın veri analiz sürecini ve yorumlarını geçerli kılmada oldukça önemlidir. Katılımcıların oluşturduğu veriler cümle uzunluğu yönünden de farklılıklar

saptanmıştır. Çalışmada net bulgulara ulaşabilmek için, katılımcıların üslubu korunarak ifade etmek istediği durum daha net ifade edilmesi sağlanmıştır.

- **Kategori Geliştirme Aşaması:** Çalışmanın bu aşamasında çalışma grubu tarafından verilen yanıtlardan anlam olarak birbiriyle ortak yönleri olanlar bir araya getirilmiştir. Bu bağlamda verilen yanıtlar ilişki bakımından incelenerek kategoriler oluşturulmuştur. Temalar ilgili literatüre dayalı olarak belirlenmiş, kodlar çıkartılmış ve nitel araştırmaya uygun bir içerik çözümlenmesi yapılmış ve bulgu olarak sunulmuştur. Elde edilen veriler, çalışmanın amaçları doğrultusunda temalar ve alt temalar tanımlanarak MAXQDA 12 kullanılarak analiz edilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri

Bir araştırmanın bilimsel bir çalışma olarak kabul edilmesinde en önemli unsur güvenilirlik ve geçerliliğidir. Nitel araştırma tekniklerinde; toplanan verilerin ayrıntılı olarak incelenmesi, araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklamasında geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır. (Yıldırım & Şimşek, 2018). Araştırmanın iç geçerliğini sağlama adına, öncelikli olarak geliştirilen açık uçlu soru formu konusunda bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi alanında görev yapan 2 alan uzmanından görüş alınmış ve düzeltmeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için bir diğer yöntem olarak iki araştırmacının birbirinden bağımsız biçimde yaptıkları kodlamalar Miles ve Huberman (1994)'ın önerdiği "Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)" formülü kullanılarak karşılaştırılmış, her bir araştırma sorusu için güvenilirlik yüzdesi ayrı ayrı hesaplanmıştır. Uzaktan eğitimin sağladığı avantajlar verilerine ait güvenilirlik %92, yaşanan sorun ve eleştiriler verilerine ait güvenilirlik %88, tercihlerini etkileyen faktörler verilerine ait güvenilirlik ise %82 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla; katılımcı isimleri verilmemiş olup, doğrudan alıntılar ile örnekler verilmiştir.

Örneklerin sunumunda ise araştırma katılımcılarını oluşturan rehberlik ve psikolojik danışmanlık (PDR) öğretmen adayları P1, P2, ..., P17; İngilizce öğretmen adayları İ1, İ2, ..., İ15; sınıf öğretmen adayları S1, S2, ..., S13; matematik öğretmen adayları MA1, MA2, ..., MA8; sosyal bilgiler öğretmen adayları SB1, SB2, ..., SB12; kimya öğretmen adayları K1, K2, ..., K8; müzik öğretmen adayları MÜ1, MÜ2, ..., MÜ8; özel eğitim öğretmen adayları ÖE1, ÖE2, ..., ÖE9; okul öncesi öğretmen adayları OÖ1, OÖ2, ..., OÖ12; bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi (BÖTE) öğretmen adayları B1, B2, ..., B30 şeklinde bir kullanım gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Bu araştırma Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı'nın 18.12.2020 tarihinde 2020/167/03 sayılı kararı ile etik yönden uygun bulunmuştur.

BULGULAR

Araştırmanın katılımcılarını oluşturan öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik deneyimleri doğrultusunda avantajlarına, sorun veya eleştirilerine, tercihlerini etkileyen faktörlerine yönelik görüşleri başlıklar şeklinde verilmiştir.

Öğretmen Adaylarının Günlük Yaşamlarında Uzaktan Eğitimden Yararlanma Durumları

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sistemlerine yönelik deneyimlerinden yola çıkarak ve tercihleri üzerinde etkisi olacağı da düşünülerek, 132 öğretmen adayının uzaktan eğitimin kendilerine sağladığı avantajlara dair verilerinden elde edilen bulgular Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2.

Öğretmen Adaylarına Göre Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Sağladığı Avantajlar

Öğretmen Adaylarına Göre Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Sağladığı Avantajlar	f	%
Zaman Açısından Tasarruf Sağlaması	53	25,1
Mekândan Bağımsız Olması	45	21,3
Ders saatinde esneklik	21	10,0
Maddi Açıdan Tasarruf Sağlaması	12	5,7
Konfor Sağlaması	11	5,2
Tekrar Edebilme Avantajı	8	3,8
Derslere Devam Etme Zorunluluğunun Olmaması	6	2,8
Daha Fazla Kaynağa/Materyale Ulaşılması	5	2,4
Tablo 2 (Devam)		
Kaynaklara Daha Hızlı Ulaşılması	3	1,4
Bireylerin Becerilerini Geliştirmesi	3	1,4
Kolay ve Hızlı Öğrenmeyi Sağlaması	3	1,4
Alanında Uzman Farklı Kişilerden Ders Alma İmkânı	3	1,4
Diğer (Hızlı ve Kolay İletişim, Verimlilik, Gereken Bilgiye Odaklanabilme, Boş Vakitleri Değerlendirme, Sosyallik, Bireysel Öğrenme Fırsatı, Eğitim Sürecini Hızlandırma, Fırsat Eşitliği Sağlama vb.)	35	18,0
Toplam	211	100

Öğretmen adaylarının deneyimlerini dikkate alarak uzaktan eğitim sistemlerinin sağladığı avantajlara göre en çok ifade ettikleri temaların zaman açısından tasarruf sağlama (%25.1), mekandan bağımsız olma (%21.3), ders saatinde esneklik (%10), maddi açıdan tasarruf (%5.7),konfor sağlama (%5.2), tekrar edebilme (%3.8), devam zorunluluğunun olmaması (%2.8), daha fazla kaynağa/materyale erişim (%2.4) gibi temalar ön plana çıkmıştır (Tablo 2). Bunları %1.4 ile kaynaklara hızlı erişim, beceri geliştirme, kolay ve hızlı öğrenme fırsatı, alanında uzman kişilerden ders alma takip etmiştir. Ayrıca hızlı ve kolay iletişim, gereken bilgiye odaklanabilme,

boş vakitleri değerlendirme, sosyallik, bireysel öğrenme fırsatı, eğitimi hızlandırma gibi temalar da öğretmen adaylarının ifade ettiği (%18) diğer temalardır.

Uzaktan eğitimin sağladığı avantajları oluşturan temalara ait katılımcı cevaplarından bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir:

“... En büyük avantajı belli bir saate güne standartlaştırılmamış hayattan olmaması...” (**Zamandan Bağımsız Olması**) (SB9)

“Evde veya okulda, kısaca her yerde eğitim alabilme imkânı sağlıyor.” (**Mekândan Bağımsız Olması**) (OÖ4)

“...Videoları istediğim zaman izleyebiliyordum.”(**Ders Saatinde Esneklik**) (MA1)

“Ulaşım sıkıntısı olmadığı için evim gibi çok rahat ortamlarda ders alabiliyorum.”(**Konforlu Olması**) (S3)

“Bilgiye daha hızlı ulaşmamı sağlamıştır...” (**Kaynaklara Daha Hızlı Ulaşılması**) (P2)

“Uzaktan eğitimin avantajları kişiye göre ve öğrenmek istenilen durumlara göre değişir. Kendi bölümüm için telaffuz ve konuşma becerisi için uzaktan eğitim yabancı hocalar sayesinde faydalı olabilir.” (**Daha Fazla Kaynağa/Materyale Ulaşılması**) (İ3)

“Anlamadığım yeri istediğim gibi geri sarıp anlayana kadar izlemek.” (**Tekrar Edebilme Avantajı**) (MA5)

“Eğitim süresince öngörü, empati, sağduyu vb. hislerimizde gelişim sağlandı.” (**Bireylerin Becerilerini Geliştirmesi**) (B29)

“Kısa sürede erişim. Aklıma takılan problemleri mümkün olduğunca azaltma.” (**Kolay Ve Hızlı Öğrenmeyi Sağlaması**) (İ11)

“İnformal olarak aldığım uzaktan eğitim derslerinden en çok üniversite hazırlık döneminde yararlandım. Farklı eğitimcilerden, farklı tarzlarda konu anlatımı yapan alanında uzman kişilerden eğitim almak konuyu çok daha iyi kavramama yardımcı oldu.” (**Alanında Uzman Farklı Kişilerden Ders Almak**) (İ8)

“Uzaktan eğitimin yaş sınırlamasının olmaması güzeldir. Sürekli dir.”(**Diğer**) (SB1)

“Hayat boyu öğrenmeyi sağlıyor.” (**Hayat Boyu Öğrenme Sağlaması**) (ÖE1)

“...Farklı insanlarla tanışıp sosyalleşme kendimi tanıtma iletişimimi geliştirmede çok faydası oldu.” (Sosyalleşme Sağlaması) (ÖE7)

“Fırsat ve imkân eşitliği sağlar.” (Diğer) (OÖ12)

“...Ayrıca toplu bir ortamda eğitim görmediğimiz için kendi çalışma stilime daha uygun.” (Diğer) (MA3)

“Dil öğrenimi için konuşmam gerekirse anadili İngilizce olan kişilerden ders dinlemek her açıdan çok daha etkili. Amerika ya da Kanada’ya gitme imkânım yok fakat az miktarda ücret ile oranın insanından ders alabiliyorum...” (Diğer) (P1)

Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Sistemlerinde Yaşadıkları Sorunlar ve Getirdikleri Eleştiriler

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik tercihleri üzerindeki etkisi dikkate alınarak, onların uzaktan eğitim sistemlerinde yaşadıkları sorunlar ve uzaktan eğitime yönelik getirdikleri eleştiriler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.

Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Sistemlerinde Yaşadıkları Sorunlar ve Getirdikleri Eleştiriler

Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Sistemlerinde Yaşadıkları Sorunlar ve Eleştirileri	f	%
Donanım Problemleri	31	18,0
Etkileşim Eksikliği Sorunu	28	16,3
Soruların Ders Sorumlusuna Sorulamaması	14	8,1
Senkronizasyon Sorunu	13	7,6
Anında Dönüt Alınamaması	8	4,7
Sistemdeki Teknik Sorunlar	7	4,1
Ücretli Olması	6	3,5
Etkili Öğrenmenin Gerçekleşmemesi	5	2,9
Canlı Yayın Eğitimlerinde Müsait Olmama Durumu	5	2,9
Kaynak/Materyal Yetersizliği	4	2,3
Sosyalleşme Eksikliği	4	2,3
Sorulan Sorulara Cevap Alınmaması	3	1,7
Uygun Eğitim Programlarının Geliştirilmesi Gerekliği	3	1,7
Teknoloji Uyumu Sorunu	2	1,2
Disiplin Eksikliği	2	1,2
Kalıcı Öğrenme Sağlamaması	2	1,2
Diğer (Eğitim İçeriklerinin Yetersizliği, Denetim Mekanizması Olmaması, Yaygın Kullanım Olmaması vb.)	35	20,4
Toplam	172	100

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim deneyimleri doğrultusunda uzaktan eğitimde yaşadığı sorunlar ile yapmış oldukları eleştiriler Tablo 3'te görülmektedir. Öğretmen adayları uzaktan eğitimde en çok yaşadıkları sorun olarak donanım problemlerini ifade etmişlerdir (%18). Bu sırası ile etkileşim eksikliği sorunu (%16.3), soruların sorulamaması (%8.1), senkronizasyon sorunu (%7.6), anında dönüt alamama (%4.7), sistemdeki teknik sorunlar (%4.1), ücret gerektirme (%3.5), etkili bir öğrenmenin gerçekleşmemesi (%2.9), canlı yayın eğitimlerine müsait olamama (%2.9), kaynak/materyal yetersizliği (%2.3), sosyalleşme sorunu (%2.3) şeklinde sıralanmaktadır. Bunların haricinde sorulan sorulara cevap alamama, eğitim programının geliştirilmemiş olması, teknoloji uyum sorunu, disiplin eksikliği, kalıcı eğitim sağlanamaması 2 (%1.2) veya 3 (%1.7) kişi tarafından ifade edilirken, eğitim içeriklerinin yetersizliği, denetim mekanizması olmayışı, yaygın kullanım olmaması gibi çok sayıda sorun/eleştiri de diğer kategorisini oluşturmuştur.

Öğretmen adaylarının internette yaşadıkları sorunlar ve getirdikleri eleştirilere yönelik örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

"...bazı durumlarda eldeki cihazlar kasabiliyor. Sürekli donmalar maalesef eğitimin kalitesini düşürebiliyor..." **(Donanım Sorunu)** (B19)

"Bazı durumlarda bağlantı sıkıntısı yaşanabilir. Bunun büyük bir sorun olduğunu düşünüyorum. Genel ağ bağlantısı olmadan ulaşılabilir olabilir." **(Donanım Sorunu)** (SB2)

"Her evde internet olmayabilir bundan dolayı bu sistemde aksaklıklar yaşanabiliyor..." **(Donanım Sorunu)** (İ9)

"... Dersleri dinlerken, aklımdaki sorulara hocam yoluyla cevap bulamamam..." **(Etkileşim Eksikliği Sorunu)** (P3)

"Hoca ile iletişim sıkıntımız oluyor. İletişim kurmakta zorlanıyoruz." **(Etkileşim Eksikliği Sorunu)** (K1)

"...Sınıftaki gibi anında soru soramamak." **(Soruların Ders Sorumlusuna Sorulamaması)** (S3)

"Anında kafama takılan bir şeyi soramamam, dersi takip edememe korkusu..." **(Senkronizasyon Sorunu)** (İ5)

"...Teknik problemler dersin aksamasına neden olabiliyor." **(Sistemdeki Teknik Sorunlar)** (P1)

"...İnternetin paralı olması ..." **(Ücretli Olması)** (ÖE1)

“...canlı ders olduğu zaman müsaitlik durumu sorun oluyor.” (Canlı Yayın Eğitimlerinde Müsait Olmama Durumu) (B1)

“Disiplin ve ciddiye almak konusunda sıkıntılar çıkabilir.” (Disiplin Eksikliği) (İ2)

“Öğrenciler her kesimden olduğu için daha çeşitli bir program hazırlanabilir. Birbirinden farklı alanlarda aynı eğitimi almak isteyen kişilere hitap ediliyor sonuçta.” (Uygun Eğitim Programlarının Geliştirilmesi Gerekliği) (İ7)

“Sorulara cevap alamamak” (Sorulan Sorulara Cevap Alınamaması) (S4)

“...Sosyalleşmeyi olumsuz etkileyecektir...” (Sosyalleşmeyi Olumsuz Etkilemesi) (MA2)

“Yeterli öğrenim olmaması” (Etkili Öğrenmenin Gerçekleşmemesi) (MÜ7)

“Uzaktan eğitim programları geliştirilmelidir.” (Eğitim Programlarının Geliştirilmesi Gerekliği) (P3)

“Öğrenci nasıl kullanması gerektiği konusunda bilgilendirilmiyor.” (Diğer) (SB9)

“Farklı anlatım ya da kişiye özel bilgilendirme yapılmaması.” (Diğer) (MÜ4)

“...Bazı siteler güvenli değil ve bilgileri yanlış olabilmektedir.” (Diğer) (P2)

Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Sistemlerini Kullanmada Tercihlerini Etkileyen Faktörler

Son olarak uzaktan eğitim deneyimi olan öğretmen adaylarına onların uzaktan eğitim sistemlerinin kullanım tercihlerini etkileyecek faktörler ideal bir uzaktan eğitim sistemindeki önem verdikleri faktörler bağlamında sorulmuş, analiz sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4.

Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Sistemlerini Kullanmada Tercihlerini Etkileyen Faktörler

Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Sistemlerini Kullanmada Tercihlerini Etkileyen Faktörler	f	%
Alanında Uzman Kişiler Tarafından Eğitim Verilmesi	38	15,4
Etkili Bir Anlatım ve Uygulamalı Eğitim	31	12,6
Zamandan Bağımsız Olması	18	7,3
Mekândan Bağımsız Olması	17	6,9
Kaliteli ve Kabul Görmüş Bir Sistem Kullanma	14	5,7
Zengin Etkileşim Fırsatı	13	5,3
Kolay Erişilebilir Olması	12	4,9

Tablo 4.

Devam

Teknik Sorunların Olmaması/Teknik Destek Sunma	7	2,8
Zorunlu Durumlarda Tercih Edilmesi	6	2,4
Kolay Ulaşılabilir Olması	6	2,4
Konforlu Olması	6	2,4
Eğitime Ulaşılabilirlik	5	2,0
Ekonomiklik	5	2,0
Materyallerin Güncelliği ve Yeterliği	4	1,6
Bireyin İhtiyacına Göre Uyarlanabilir Öğrenme	4	1,6
Eğitimi Verilen Konuların Eksiksiz Olması	3	1,2
Arayüz Kullanımının Kolay Olması	3	1,2
Kontrol Mekanizmasının Olması	3	1,2
Zamandan Tasarruf Sağlaması	3	1,2
Diğer (Yaygın Olması, Ders Saatlerinin Esnekliği, Bireye Özgü Materyal Geliştirme, Farklı Donanımlarla Uyum, Kaynakların Güncelliği ve Yeterliliği vb.)	48	19,5
Toplam	246	100

Uzaktan eğitim sistemlerini kullanmada tercihlerini etkileyen faktörlerden en çok tercih edilen iki faktörün alanında uzman kişilerden eğitimin verilmesi (%15.4) ve etkili bir anlatım ve uygulamalı eğitim (%12.6) olduğu Tablo 4'ten görülmektedir. Bunu sırası ile zamandan bağımsız olması (%7.3) ve mekandan bağımsız olması (%6.9) takip etmektedir. Öğretmen adayları uzaktan eğitim sisteminde canlı derslere ek olarak istediği zamanda, cihaz ve mekandan uzaktan eğitime dahil olabilmeyi tercih olarak ifade etmişlerdir. Bunun haricinde kaliteli ve kabul görmüş bir sistem kullanma (%5.7), zengin etkileşim fırsatı sunma (%5.3), kolay erişilebilir olma (%4.9), teknik sorunların olmaması ve teknik destek sunma (%2.8), zorunlu durumlarda uzaktan eğitimin kullanılması (%2.4), kolay ulaşılabilir olması (%2.4), konforlu olması (%2.4), eğitime ulaşılabilirlik (%2), ekonomiklik (%2), materyallerin güncelliği ve yeterliği (%1.6), bireylerin ihtiyacına göre uyarlanabilir öğrenme (%1.6), konuların eksiksiz olması (%1.2), arayüz kullanımının kolaylığı (%1.2), kontrol mekanizmasının olması (%1.2), zamandan tasarruf sağlama (%1.2) öne çıkan tercih faktörleridir. Son olarak daha az ifade edilmesine karşın genel kabul görülmesi adına yaygın olması, ders saatlerinde esneklik, bireye özgü materyal geliştirme, farklı donanımlar ile uyum, kaynakların güncelliği ve yeterliği gibi faktörler de uzaktan eğitim sistemlerinde tercihleri etkileyebilecek faktörler olarak diğer şeklinde kategorilendirilmiştir.

“...Eğitim aldığım kişi alanında yetkin olmalı. O yüzden ders almadan önce öğretmen hakkında ufak bir araştırma yapıyorum.” (**Alanında Uzman Kişiler Tarafından Eğitim Verilmesi**) (P1)

“Dersi anlatan hocanın alanında uzman olması ve konuyu anlaşılabilir bir şekilde anlatması” (**Alanında Uzman Kişiler Tarafından Eğitim Verilmesi**) (MA1)

“Anlatan kişinin konu hâkimiyeti, ses tonu ve anlatış şekli.” (**Alanında Uzman Kişiler Tarafından Eğitim Verilmesi**) (K6)

“...karşıdaki hocamın tecrübesini tercihim etkiler. Tecrübe, aktarım ve samimiyet en önemli faktörler.” (**Alanında Uzman Kişiler Tarafından Eğitim Verilmesi**) (P3)

“Az emek göstererek yani okula gitmeden, etkili bir şekilde eğitim alabilmek” (**Mekândan Bağımsız Olması**) (İ13)

“Bence uzaktan eğitimde önemli olan o dersi internetten öğrenerek gitmek. Bu yönü dikkate alınmalı...” (**Mekândan Bağımsız Olması**) (MA5)

“...Anlatacağı ders konusunda donanımlı ve uzman olmalı. Sistem ve düzen tamamen oturmuş olmalı.” (**Etkili Bir Anlatım ve Uygulamalı Eğitim**) (İ3)

“Görüntü kalitesi iyi olmalıdır...” (**Teknik Sorunların Olmaması**) (S2)

“Karşı tarafın duygu ve düşüncelerini tahmin edebilen bir eğitim programı bizimle konuşuyor gibi ders anlatırsa birinci plana çıkabilir.” (**Bireyin İhtiyacına Göre Uyarlanabilir Öğrenme**) (ÖE4)

“...Öğretmene ulaşmanın daha kolay olması.” (**Eğitmene Ulaşılabilirlik**) (P3)

“...bilgiler parça parça olmamalı. Bazen bilginin bir kısmı verilmiş, diğer kısımları olamayabiliyor. Bu durumda eğitim yarım kalıyor ve motivasyon düşebiliyor.” (**Eğitimi Verilen Konuların Eksiksiz Olması**) (B2)

“Çalışan kişiler için vakit açısından tercih edilmesi daha yüksek ihtimal oluyor. Ancak verilen eğitimdeki girdiler, çıktıların değerlendirilmesi ve geri dönütlerin göz önünde bulundurulması önemli.” (**Kontrol Mekanizmasının Olması**) (OÖ1)

“Herhangi bir kontrol mekanizmasının olup olmadığı. Eğitim dışında bir ilginin olup olmaması” (**Kontrol Mekanizmasının Olması**) (P14)

“Ücretsiz olması cazip geliyor...” (**Ekonomiklik**) (MA4)

“...Bana özgü olmak sisteme değil. Bu beni etkileyen faktör.” (**Konforlu Olması**) (K6)

“Her şeyden önce evimde oturduğum yerde rahat bir şekilde ders dinleyebilmem

uzaktan eğitim sistemini kullanmamı etkileyen olumlu bir faktördür.” (**Konforlu Olması**) (K3)

“Hızlı, stabil işleyen bir sistem.” (**Kaliteli ve Kabul Görmüş Bir Sistem Kullanma**) (ÖE6)

“Yeterli miktarda materyalin bulunması önemli bir faktördür. Ayrıca bu materyallerin çeşitli olması gerekir.” (**Materyallerin Güncelliği ve Yeterliği**) (İ8)

“Dersin uzaktan eğitime uygun olması gerekir. Her dersin uzaktan olabileceğine inanmıyorum.” (**Zorunlu Durumlarda Tercih Edilmesi**) (K6)

“Herkesin istek ve ihtiyaçlarına uygun materyal sağlanımı çok önemlidir.” (**Bireyin İhtiyacına Göre Uyarlanabilir Öğrenme**) (İ1)

“Sıkıcı olmaması, kısa ve öz olması.” (**Diğer**) (P16)

“En önemlisi tekrar olması...” (**Diğer**) (P14)

“İkinci bir alternatif olarak görmek benim için uzaktan eğitim sistemini kullanmada tercihim etkileyen faktördür.” (**Diğer**) (İ8)

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitimin avantajlarına yönelik en çok zaman tasarrufu, mekandan bağımsızlık, ders saatinde esneklik, ekonomiklik gibi avantajlarını ön plana çıkardıkları, sınırlılık ve eleştirileri açısından ise teknik içerikli, eğitsel içerikli ve sistem kaynaklı sorunları ifade ettikleri görülmüştür. Uzaktan eğitim sistemlerinin kullanımı açısından tercihlerini etkileyen faktörler ise alan uzmanlığına sahip kişilerin eğitim vermesi, etkili ve uygulamalı bir anlatım, zengin etkileşim, teknik destek sunma, materyallerin güncelliği, kontrol mekanizması şeklinde sıralanmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Özellikle küresel salgın olan COVID-19 ile birlikte eğitim süreçlerinde uzaktan eğitim uygulamaları yaygınlaşmıştır. Bu dönemde gerçekleştirilen uzaktan eğitim uygulamaları planlı ve sistematik bir uzaktan eğitim sürecinden daha çok “acil uzaktan eğitim” olarak kabul edilmekte (Bakhov, Opolska, Bogus, Anishchenko ve Biryukova, 2021; Çankaya ve Durak, 2020), buna karşın ideal uzaktan eğitim süreçlerinde öğrenenleri merkeze alan sistem ve uygulamaların tasarımı önerilmektedir (Pan ve Shao, 2020). Bu açıdan uzaktan eğitim uygulamalarının deneyimler doğrultusunda araştırılması, eğitim bilimlerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda uzaktan eğitimde dikkat edilmesi gereken konuların belirlenmesi önemli görülmüş ve araştırılmıştır. Bu araştırmanın verileri COVID-19 küresel salgınından önce (2018-2019 eğitim öğretim yılı) toplanmış olmasına karşın, pandemi süreci

sonrasında da giderek önem kazanan uzaktan eğitim uygulamalarının (Lassoued, Alhendawi ve Bashitialshaaer, 2020) kalitesinin artırılmasına da katkı sağlayacak önemli bulgular içermektedir.

Araştırmada öncelikli olarak öğretmen adaylarına deneyimlerinden yola çıkarak ve tercihlerini etkileyeceği düşüncesi ile uzaktan eğitimin onlara sağladığı avantajlar sorulmuştur. Öğretmen adayları uzaktan eğitimin avantajlarını zaman açısından tasarruf sağlama, mekandan bağımsız olma, ders saatinde esneklik, maddi açıdan tasarruf, tekrar edebilme, devam zorunluğunun olmaması, hızlı ve kolay iletişim, daha fazla kaynağa/materyale erişim, kaynaklara hızlı erişim, kolay ve hızlı öğrenme fırsatı şeklinde ifade etmişlerdir. Sağlanan faydalar konusunda ifade edilen bu sonuçlar, çok sayıda alanyazın (Arkorful ve Abaidoo, 2015; Demir, 2014; İşman, 2011; Oliveira vd., 2018; Sewart, Keegan ve Holmberg, 2020; Simonson, Schlosser ve Orellana, 2011; Uşun, 2006) ile benzerlik göstermektedir. Bu bulgular geleneksel anlamda ifade edilen uzaktan eğitimin avantajlarının uzaktan eğitim deneyimine sahip öğretmen adayları kapsamında pratikte de karşılığını göstermesi açısından önemlidir. Bunların haricinde araştırma sonucunda alanında uzman kişilerden ders alabilme, gereken bilgiye odaklanabilme, bireysel öğrenme fırsatı, eğitimi hızlandırma, konfor sağlama gibi önemli avantajlar da daha çok informal bir eğitim tercihi olarak uzaktan eğitimde internetteki Youtube, Udemy gibi kanalların sağladığı yeni zengin ve uygulamaya dönük eğitim ortamlarının bir getirisi olarak ifade edilebilir. Erdem, Turcan ve Tekin (2020) YouTube, Udemy, Coursera, Udacity Khan Academy gibi çok sayıda siteye ek olarak podcast gibi uygulamaların kullanıcılara alanında uzman, zengin içerikli, çok sayıda seçenek sunan bu yönü ile bireysel özelliklerin dikkate alınabildiği, bu yönü ile de kısa sürede etkili bir öğrenmenin sağlanabileceği fırsatları sunduğunu belirtmektedir. Araştırma sonucunda uzaktan eğitimin sağladığı diğer avantajlar ise beceri geliştirme, boş vakitleri değerlendirme ve sosyalleşme şeklindedir. Nord, Koohang ve Paliszkievicz (2019) internet ortamındaki iletişim zenginliği olanaklarının öğrenenlere iletişim bağlamında yeni fırsatlar sunduğunu belirtirken, İşman (2011) uzaktan eğitimin öğrenenlere yeni teknoloji kullanım becerileri kazandırma ve zamanı etkili kullanma fırsatı sunduğunu belirtmiştir. Elde edilen sonuçlar ışığında İnternet ve tablet-mobil telefon gibi ortam ve araçların sağladığı pek çok avantaj ile gelecekteki eğitim ve uzaktan eğitim anlayış ve uygulamalarını şekillendireceği de öngörülebilir.

Öğretmen adaylarının yine deneyimleri doğrultusunda uzaktan eğitim konusunda yaşadığı sorunlar katılımcıların verdiği yanıtlar incelendiğinde eğitsel (pedagojik), teknik ve sistemsel sorunlar olarak gruplamak mümkündür. Teknik sorunları donanım problemleri, sistemdeki teknik sorunlar, teknoloji uyum sorunu; sistemsel sorunlar ise denetim mekanizması olmayışı, soru sorulamaması, senkronizasyon sorunu; eğitsel sorunlar arasında dönüt alamama, eğitim içeriklerinin yetersizliği, eğitim programının geliştirilmemiş olması, etkili bir öğrenmenin

gerçekleşememesi, kaynak/materyal yetersizliği, sorulan sorulara cevap alamama, sosyalleşme sorunu gibi sorunları içermektedir. Kırmacı ve Acar (2018) üniversite öğrencileri tarafından ifade edilen uzaktan eğitim sorunlarını altyapısal durumlar, bireysel tutumlar, zamana bağlı durumlar, mekâna bağlı durumlar, etkileşime dayalı sorunlar şeklinde beş kategoride toplarken bu çalışmanın eş zamanlı uzaktan eğitim uygulama sonucunu kapsamı ve bir öğretim yönetim sistemi ile eğitsel yönünün düzenlenmiş olması araştırma sonuçlarının farklı çıkmasına neden olmuş olabilir. Ayrıca araştırmanın öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiş olması ve formal uzaktan eğitim deneyimlerinin yanında informal eğitime dayalı deneyimlerini de kapsamı, araştırmada daha genel sonuçların elde edilmesini sağlamış olabilir. Nitekim İşman (2011) genel anlamda değerlendirdiği uzaktan eğitim sistemleri konusunda uzaktan eğitimin bir öğretim tasarımı süreci gerektirdiğini, eğitsel planlama sürecinden sistemsel planlamalara kadar çok yönü ile planlanması gerektiğini belirtirken, uzaktan eğitim sistemlerinde bu planlama süreçlerinin olmaması sonucunda öğrencilerin kendilerini yalnız hissettiğini, derse katılmadıklarını ifade etmiştir. Croxton, (2014), Kauffman (2015) ile Park ve Choi (2009) uzaktan eğitimde teknik beceri, deneyim, sosyal ve teknik destek, altyapı gibi çok sayıda faktörün önemli olduğunu belirtirken, Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk (2017) tarafından yapılan çalışmada da uzaktan eğitim sürecinde eğitsel tasarım yeterliklerinin ve bu süreç tasarımına önem verilmesi yönünde öğrenciler tarafından önemli bir talep olduğu görülmektedir. Özdoğan ve Berkant (2020) tarafından yapılan araştırmada da özellikle acil uzaktan eğitim döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim sistemlerinde çok sayıda konunun öğrenciler tarafından eleştirildiğini belirtmiştir. Nihai olarak uzaktan eğitim eleştirileri dikkate alındığında sistem tasarımına ve tercihi ışık tutacak önemli sonuçlar elde edildiği, bu yönü ile uzaktan eğitimi bırakmaya kadar uzanabilecek çok sayıda sorunun çözümüne katkı sağlayacağı söylenebilir.

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sistemlerini kullanmada en önemli gördükleri tercihler faktörleri ise alanında uzman kişilerden eğitimin verilmesi ve etkili bir anlatım ve uygulamalı eğitim ön plana çıkan konular olmuştur. Bu bulgu uzaktan eğitimde beklentilerin araştırıldığı çoğu araştırma bulgularında yer almasına karşın (Bayram, Peker, Aka ve Vural, 2019; Ilgaz, 2014; Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk, 2018), bu araştırmada özellikle eğitsel konuların tercihlerde ön planda olması araştırma katılımcılarından kaynaklanmış olabilir. Araştırma katılımcılarının öğretmen adaylarından olması, bir başka ifade ile eğitim bilimleri alanında eğitim gören bireyler olması eğitsel faktörlerin öncelikli sıralarda yer almasını etkilemiş olabilir. Ayrıca Croxton, (2014), uzaktan eğitimde deneyimin önemli olduğunu belirtmiştir. Öğretim yeterlikleri uzman kişiler tarafından, etkili bir eğitim beklentisinin öncelikli olması uzaktan eğitimin katılımcılar tarafından önemsendiğini ortaya koyması açısından da önemli görülebilir. Bunların haricinde ise zamandan bağımsız olması, mekandan bağımsız olması, teknik sorunların olmaması ve teknik destek sunma, arayüz kullanımının kolaylığı, cihaz ve mekandan uzaktan

eğitime dahil olabilme, materyallerin güncelliği ve yeterliği, zengin etkileşim fırsatı sunma, eğitime ulaşılabilirlik, kolay ulaşılabilir olması, ekonomiklik çok sayıda geleneksel anlamda uzaktan eğitim konusunda dikkat edilmesi gereken konular arasında yer almaktadır (Bayram vd., 2019; Demir, 2014; Dumford ve Miller, 2018; Erturgut, 2010; Hung, 2016; Ilgaz, 2014; İşman, 2011; Kauffman, 2015; Kırmacı ve Acar, 2018; Nord, Koohang ve Paliszkievicz, 2019; Uşun, 2006; Watts ve Robertson, 2011). Ancak deneyimlerden yola çıkarak gerçekleştirilen bu çalışmada kaliteli ve kabul görmüş bir sistemin kullanılması, konuların eksiksiz olması, kontrol mekanizmasının olması, konfor sağlama gibi taleplerin teknolojideki gelişmelerin ve yeni internet ortamlarının bir getirisi olduğu söylenebilir. YouTube, UdemyedX Coursera, Udacity Khan Academy gibi ortamlarda gerçekleştirilen eğitimler ile alanında uzman, zengin içerik ve çoklu ortam öğelerine sahip, eğitici-öğrenen ve akranlar ile etkileşim desteği sunan (Erdem, Turcan & Tekin, 2020) eğitim deneyimine sahip olan öğretmen adaylarının bu beklentiye diğer eğitim ortamlarında da beklmeleri ve bir tercih nedeni olarak göstermeleri doğal karşılanabilir. Bu açıdan formal ortamlardaki eğitim ortamlarının da kaliteli sistem, etkileşim ve zengin içerik gibi çok yönlü geliştirilmesinin gerektiği söylenebilir. Öğretmen adayları bireylerin ihtiyacına göre uyarlanabilir öğrenme fırsatı sunmayı da bir tercih faktörü olarak görmüşlerdir. Uzaktan eğitim sistemleri açık öğretim öğrencileri, çalışanlar veya üniversite öğretimi gören öğrenciler tarafından yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Katılımcılar kendi şartları doğrultusunda düzenlenebilen, esnek yapıya sahip bir uzaktan eğitimi tercih etmektedir. Pan ve Shao (2020) ve Simpson (2008) uzaktan eğitimde öğrenci motivasyonuna yönelik esnek sistemlerin uzaktan eğitimdeki önemini belirtirken, aksi takdirde bunun uzaktan eğitimi bırakmaya varacak sorunlara yol açabileceğini belirtmektedirler.

ÖNERİLER

Formal ve informal uzaktan eğitim deneyimleri doğrultusunda, uzaktan eğitim tasarımlarında dikkate alınması gereken önemli konular (avantaj, sorun/eleştiriler ve tercihler) belirlenmiştir. Bu kapsamda tasarım süreçlerinde bu konulara (eğitsel, teknik ve sistemsel) dikkat edilmesi önerilebilir. Benzer şekilde uzaktan eğitimde özellikle eğitmen yeterlikleri ve eğitsel konular öğretmen adayları tarafından ön plana çıkarılmıştır. Bu yönü ile uzaktan eğitimde eğitsel yeterliklere yönelik araştırma yapılabilir. Araştırma COVID-19 tasarım sürecinden önce yapılmıştır. Nadeak (2020) COVID-19 sürecinden sonra uzaktan eğitim anlayış ve uygulamalarının bu süreçten etkilendiğini belirtmiştir. Araştırmanın yoğun bir uzaktan eğitim süreci içeren küresel salgın süreci sonrasında tekrarlanması önerilebilir. Uzaktan eğitim süreçlerinde katılımcılar tarafından ifade edilen yeterliklerin etkililiği konusunda deneysel araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Arkorful, V., & Abaidoo, N. (2015). The role of e-learning, advantages and disadvantages of its adoption in higher education. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 12(1), 29-42.
- Bakhov, I., Opolska, N., Bogus, M., Anishchenko, V., & Biryukova, Y. (2021). Emergency Distance Education in the Conditions of COVID-19 Pandemic: Experience of Ukrainian Universities. *Education Sciences*, 11(7), 364. doi:10.3390/educsci11070364.
- Banar, K. & Fırat, M. (2015). Bütüncül bir bakıştan açık ve uzaktan eğitim: Türkiye özeli, *Yeğitek Uzaktan Eğitim Özel Sayısı*, 18-23. Ankara: MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü.
- Bayram, M., Peker, A. T., Aka, S. T., & Vural, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim dersine karşı tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 330-345. doi: 10.31680/gaunjss.586113.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (7. Basım). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çankaya, S., & Durak, G. (2020). Integrated systems in emergency distance education: The Microsoft teams. *Necatibey Faculty of Education Electronic Journal of Science & Mathematics Education*, 14(2). doi:10.17522/balikesirnef.827595.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage
- Croxton, R. A. (2014). The role of interactivity in student satisfaction and persistence in online learning. *Journal of Online Learning and Teaching*, 10(2), 314-325.
- Demir, E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (39), 203-212.
- Dumford, A. D., & Miller, A. L. (2018). Online learning in higher education: exploring advantages and disadvantages for engagement. *Journal of Computing in Higher Education*, 30(3), 452-465. doi:10.1007/s12528-018-9179-z.
- Erdem, S., Turcan, G., & Tekin, R. B. (2020). A comparative study on new generation learning and awareness. In *Optimizing Higher Education Learning Through Activities and Assessments* (pp. 59-76). IGI Global.
- Erturgut, R. (2010). İnternet temelli uzaktan eğitimin örgütsel, sosyal, pedagojik ve teknolojik bileşenleri. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 1(2), 79-85. <https://doi.org/10.17671/btd.49929>.

- Esgice, M. (2015). *Açık ve uzaktan eğitim öğrencilerinin okul bırakma sebepleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Frydenberg, J. (2007). Persistence in university continuing education online classes. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 8(3), 1-15. doi:10.19173/irrodl.v8i3.375.
- Gök, B. (2017). *Üniversitelerde uzaktan eğitim programlarının hizmet kalitesi ve etkinliğinin değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gunawardena, C. N., & McIsaac, M. S. (2013). Distance education. In *Handbook of research on educational communications and technology* (pp. 361-401). Routledge.
- Hamutoğlu, N. B., Gültekin, G. S., & Savaşçı, M. (2019). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri: Açıköğretim uygulamaları. *Yükseköğretim Dergisi*, 9(1), 19-28.
- Hung, M. L. (2016). Teacher readiness for online learning: Scale development and teacher perceptions. *Computers & Education*, 94, 120-133. doi:10.12691/education-8-7-2.
- İlgaz, H. (2014). Uzaktan eğitim öğrencilerinin eşzamanlı öğrenme uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 13(26), 187-204. doi:10.17244/eku.378138.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Karatepe, F., Küçükgençay, N., & Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(53), 1262-1274.
- Kauffman, H. (2015). A review of predictive factors of student success in and satisfaction with online learning. *Research in Learning Technology*, 23, 1-13. doi:10.3402/rlt.v23.26507.
- Kırmacı, Ö., & Acar, S. (2018). Kampüs öğrencilerinin eşzamanlı uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlar. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 14(3), 276-291. doi:10.17244/eku.378138.
- Lassoued, Z., Alhendawi, M., & Bashitialshaaer, R. (2020). An exploratory study of the obstacles for achieving quality in distance learning during the COVID-19 pandemic. *Education Sciences*, 10(9), 232-245. doi: 10.3390/educsci10090232.
- Lee, Y., & Choi, J. (2011). A review of online course dropout research: Implications for practice and future research. *Educational Technology Research and Development*, 59(5), 593-618. doi: 10.1007/s11423-010-9177-y.
- McCann, J. T., & Holt, R. (2009). An exploration of burnout among online university professors. *Journal of Distance Education*, 23(3), 97-110.

- Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd Edition). Calif.: SAGE Publications.
- Moore, M. G., & Kearsley, G. (2011). *Distance education: A systems view of online learning*. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.
- Mshvidobadze, T., & Gogoladze, T. (2012). About web-based distance learning. *International Journal of Distributed and Parallel Systems (IJDPS)*, 3(3), 133-143. doi: 10.5121/ijdps.2012.3313.
- Nadeak, B. (2020). The effectiveness of distance learning using social media during the pandemic period of COVID-19: A case in Universitas Kristen Indonesia. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(7), 1764-1772.
- Nord, J. H., Koohang, A., & Paliszkievicz, J. (2019). The Internet of things: Review and theoretical framework. *Expert Systems with Applications*, 133, 97-108. doi:10.1016/j.eswa.2019.05.014.
- Oliveira, M. M. S., Penedo, A. S. T., & Pereira, V. S. (2018). Distance education: advantages and disadvantages of the point of view of education and society. *Dialogia*, 29, 139-152. doi:10.5585/dialogia.N29.7661.
- Özdoğan, A. Ç., & Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43. doi: 10.37669/milliegitim.788118.
- Özgöl, M., Sarıkaya, İ., & Öztürk, M. (2017). Örgün eğitimde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin öğrenci ve öğretmen elemanı değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2, 294-304. doi: 10.5961/jhes.2017.208
- Özüçelik, E. (2019). *Uzaktan eğitim sistemlerinin kullanımı uludağ üniversitesi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Pan, X., & Shao, H. (2020). Teacher online feedback and learning motivation: Learning engagement as a mediator. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 48(6), 1-10. doi:10.2224/sbp.9118.
- Park, J.H., & Choi, H. J. (2009). Factors influencing adult learners' decision to drop out or persist in online learning. *Educational Technology & Society*, 12(4), 207-217.
- Rubin, A. & Babbie, E. (2009). *Essential research methods for social work* (Second Edition). USA.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 14(3), 459-496.
- Schneider, S. L., & Council, M. L. (2021). Distance learning in the era of COVID-19. *Archives of Dermatological Research*, 313(5), 389-390. doi:10.1007/s00403-020-02088-9.

- Sewart, D., Keegan, D., & Holmberg, B. (Eds.). (2020). *Distance education: International perspectives*. Routledge.
- Siddiquei, N., & Khalid, R. (2018). The relationship between personality traits, learning styles and academic performance of e-learners. *Open Praxis*, 10(3), 249-263.
- Simonson, M., Schlosser, C., & Orellana, A. (2011). Distance education research: A review of the literature. *Journal of Computing in Higher Education*, 23(2), 124-142. doi:10.1007/s12528-011-9045-8/.
- Simpson, O. (2008). Motivating learners in open and distance learning: Do we need a new theory of learner support? *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 23(3), 159-170. doi: 10.1080/02680510802419979.
- Surry, D.W., Ensminger, D.C. & Haab, M. (2005) A model for integrating instructional technology into higher education. *British Journal of Education Technology*, 36, 327-329. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-8535.2005.00461.x>.
- Unger, S., & Meiran, W. R. (2020). Student attitudes towards online education during the covid-19 viral outbreak of 2020: distance learning in a time of social distance. *International Journal of Technology in Education and Science*, 4(4), 256-266. doi:10.46328/ijtes.v4i4.107.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Watts, J., & Robertson, N. (2011). Burnout in university teaching staff: A systematic literature review. *Educational Research*, 53(1), 33-50. doi:10.1080/00131881.2011.552235.
- Yetik, E. (2018). *Açık ve uzaktan öğrenme bağlamında kesintisiz öğrenme ortamlarının tasarımına ilişkin kriterlerin belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, G. K., & Güven, B. (2015). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 6(2), 299-322.
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK]. (2018). *Yeni öğretmen yetiştirme lisans programları*. <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari> adresinden elde edilmiştir.